

PSY

účasť na krajskú
kole

Gymnázium Púchov
Ul. 1. mája 905, 020 15 Púchov

Popularita hororov

Stredoškolská odborná činnosť

Č. odboru: 01

Riešitelia: Simona Papíková

Mesto: Púchov

Rok: 2022

Ročník štúdia: tretí

Školiteľ: Mgr. Katarína Panvicová

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že prácu stredoškolskej odbornej činnosti na tému „Popularita hororov“ som vypracovala samostatne s použitím uvedených literárnych zdrojov. Zároveň vyhlasujem, že som prácu neprihlásila ani neprezentovala v žiadnej inej súťaži, ktorá je pod gestorstvom MŠMVVaŠ SR. Som si vedomá zákonných dôsledkov, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Púchove dňa 20.12.2022

.....
Simona Papíková

Obsah

0 Úvod.....	4
1 Problematika a prehľad literatúry	5
1.1 Teórie emócií	5
1.1.1 Fyziologické teórie	5
1.1.2 Kognitívne teórie	5
1.2 Strach ako emócia	7
1.2.1 Amygdala (corpus amygdaloideum).....	7
1.2.1.1 Spracovanie emócie strachu v mozgu.....	7
1.3 Horor z pohľadu psychológie	9
1.3.1 Popularita hororov	10
2 Ciele práce	12
3 Materiál a metodika	13
4 Výsledky práce	15
5 Diskusia	19
6 Závěry práce	20
7 Zhrnutie.....	21
8 Zoznam použitej literatúry.....	22
Prílohy.....	23

0 Úvod

„Sú isté námety, ktorých pútavosť je strhujúca, a predsa sú príliš hrozné pre beletristické spracovanie.“

Edgar Allan Poe

Ako tému našej práce sme chceli zvoliť niečo, čo je nám už dlhodobo blízke. I keď takýchto tém by sa dalo nájsť hneď niekoľko, siahli sme po tom, čo bolo pre nás najaktuálnejšie. Vzhľadom na to, že v čase tvorenia práce sme čítali hororovo-gotický román Drakula, rozhodli sme sa, že téma hororov a ich obľúbenosti naprieč generáciami bude ten najlepší výber.

O strachu ako takom sa filozofi a vedci rozprávajú už niekoľko storočí – prapočiatky tejto diskusie nájdeme v antike. Napriek dlhodobosti tejto diskusie sa nám ani dnes, v 21. storočí, nepodarilo objasniť všetky nejasnosti ohľadom strachu. Značné prehĺbenie vedomostí o tejto emócii nastali v minulom storočí.

V priebehu rokov sa tejto tematike venovalo mnoho vedcov, filozofov a psychológov, najznámejší z nich je Sigmund Freud. Svoje myšlienky ohľadom popularity hororov vydal v dvojdielnej eseji „Das Unheimliche“ v roku 1919.

Do našej práce sme sa rozhodli zakomponovať teoretické poznatky o emóciách vo všeobecnosti za účelom lepšieho pochopenia konkrétnej emócie – strachu. Taktiež stručne rozoberáme biologický faktor jeho vzniku a spracovania v mozgu. Rozoberáme aj psychologické pohľady a teórie na strach a horory, ktoré uzreli svetlo sveta v priebehu 20. a 21. storočia.

Práca vznikla za cieľom zistenia postoja človeka 21. storočia k hororom a zistením, aké beletristické či umelecké aspekty majú v rámci tohto žánru radšej.

Veríme, že práca by svoje uplatnenie mohla nájsť vo svete literatúry a filmu, konkrétnejšie tých, ktoré by potrebovali svojich konzumentov vydesiť.

1 Problematika a prehľad literatúry

1.1 Teórie emócií

O emóciách ako unitárne fungujúcom celku nám v dnešnej dobe hovoria mnohé teórie. Ich komplexnosť zapríčiňuje, že výsledky výskumov sú formulované len v súlade s čiastkovým vnímaním obmedzeného psychologickým smerom, v ktorého duchu sú skúmané, ako napríklad v prípade neurofyziologickej teórie: „*Neurofyziologická pojetí jsou přitom často zamněňována za pojetí psychologická. [...] Taková záměna je však zavádějící, protože emoce jsou v psychologické rovině přístupu především fenomény intraspektické, [...] o jejichž obsahu nevyovídá neurofyziologický přístup, opírající se o přírodovědecké metody výzkumu, téměř nic*“ [5].

Behavioristi problematiku výskumu emócií zúžili na pojem „emocionálne správanie“, ktorý bol často spájaný s iracionalitou. Vplyvom kognitívneho prístupu sa neskôr vytvoril pojem „racionalita emócií“, ktorý zohľadňuje biologické a sociokultúrne determinanty.

1.1.1 Fyziologické teórie

Tieto teórie spájajú emócie s neurofyziológiou. Najznámejšie teórie v tomto duchu sformulovali J. Dewey – „James-Langeova teória“ a W. Cannon a P. Bard – „Cannon-Bardova teória“.

Dewey svoju teóriu vydal v roku 1884. Podľa jeho teórie vonkajší stimul (napr. plač) vedie ku fyzickej reakcii, a teda k emócií (smútok).

Cannon-Bardova teória o emóciách (1924) vznikla ako odpoveď pre Deweyho teóriu. Cannon a Bardson s ňou nesúhlasili, emócie vnímali ako účelné, paralelne prebiehajúce procesy, ktoré organizmus pripravujú k reakcii. Taktiež naznačil, že „*emocionálne reakcie sa vyskytujú príliš rýchlo, aby boli jednoducho produktmi fyzických stavov*“ [5]. (Obr. 1)

1.1.2 Kognitívne teórie

Kognitívne teórie emócií spočiatku mnohokrát v sebe spájali teórie iných smerov. Z tohto dôvodu existujú rôzne podkategórie, ako napríklad fyziologicko-kognitívne teórie (hlavní predstavitelia S. Schachter, J. Singer).

Ucelenejšie, často kritické, teórie vychádzajúce z už existujúcich vznikajú v 80. a 90. rokoch 20. storočia. Hlavným cieľom takýchto teórií bolo zodpovedať nasledovné otázky [2]:

1. Ako možno vysvetliť odlišné charakteristiky emocionálnych reakcií?
2. Ako možno vysvetliť interindividuálne a časom sa meniace emocionálne reakcie na totožný podnet?
3. Ako možno vysvetliť, že odlišné situácie môžu viesť k totožným emocionálnym reakciám?
4. Ako možno vysvetliť zmeny v emóciách spôsobené zrením a klinickým zásahom?

Hlavným predstaviteľom v tejto oblasti bol Richard Lazarus. Podľa Lazarusovej teórie (1991) najprv vzniká stimul (dostanem darček od kamaráta), následne myšlienka (kamarát ma má rád, záleží mu na mne), ktorej výsledkom je fyziologická reakcia, a teda emócia (úsmev, šťastie). Pri tvorbe reakcií taktiež hrá významnú rolu kognitívne hodnotenie situácie, na základe ktorého rozlišujeme primárnu fázu (irelevantné, pozitívne, stresujúce reakcie; vedú k emóciám ako napr. láska, vzrušenie, strach, úzkosť, hnev, a i.), sekundárnu fázu (komplexné posúdenie reakcií; „*najprv sa tu analyzuje očakávaná efektivita určitých reakcií a následne sa preskúma, s akou úspešnosťou je subjekt schopný realizovať dané reakcie, aby sa dosiahla očakávaná úspešnosť*“ [2]), ďalej môže, ale nemusí nasledovať terciálna fáza (opätovné prehodnotenie situácie na základe nových poznatkov).

1.2 Strach ako emócia

Strach môžeme laicky definovať ako emočnú reakciu sprevádzanú fyzickými prejavmi na nastávajúcu alebo bezprostredne hroziacu situáciu. Je hlboko naprogramovaný v psyché, jeho hlavnou úlohou je zabezpečiť prežitie, signalizuje volanie o pomoc, podnecuje vyhľadávanie bezpečia. Tak ako iné emócie i strach môžeme prežívať v rôznej intenzite a časovom úseku. Často je sprevádzaný úzkosťou, napätím a stresom. Pri spracovávaní strachu má najvýznamnejšiu úlohu amygdala.

Otázkou strachu sa ľudstvo zaoberá už od antiky, ale i napriek tomu, že mnohé z nich boli zodpovedané, filozofi ani vedci sa naprieč históriou nezhodli na jednotnej odpovedi. Preto tak ako emócie ako také môžeme definovať podľa rôznych smerov, tak i vznik alebo funkciu strachu môžeme rozdeliť podľa rôznych teórií. (Tab. 1)

1.2.1 Amygdala (corpus amygdaloideum)

Je to mandľovité párové teliesko jadrovitého charakteru nachádzajúce sa v spánkovom laloku mozgu nad hipokampusom, spolu s ktorým je súčasťou limbického systému (Obr. 2). Jej primárnou úlohou je spracovávanie emócií, je zodpovedná za asociáciu spomienok so strachom (ale i emóciami celkovo), podnecuje reakciu „boja alebo úteku“, zisťuje emocionálnu dôležitosť podnetu. Z funkčného hľadiska ju rozdeľujeme na 3 základné časti (detailnejšie Obr. 3):

- a) centrálné jadro,
- b) kortikomedálne jadro,
- c) laterálne a bazolaterálne jadro.

Poškodenie amygdaly môže viesť k poruchám tvorby spomienok, hypervigilancii, agresivite, nemožnosti rozpoznávať emócie, vo vážnejších prípadoch úzkostnej poruche osobnosti, posttraumatickej stresovej poruche (PTSD). Zároveň sú však jedinci s poškodenou alebo nie úplne vyvinutou amygdalou menej náchylní na vytváranie fobií, pretože môžu mať ťažkosti s naučením sa strachu, a teda nemusia byť schopní sa poučiť z pavlovianskej formy klasického podmieňovania [3].

1.2.1.1 Spracovanie emócie strachu v mozgu

Podnet hrozby aktivuje amygdalu, ktorá následne vyšle signál do oblastí zapojených do motorických reakcií („boj alebo útek“) a spúšťa uvoľňovanie stresových hormónov (adrenokortikotropný hormón, katecholalíny [6]) do nervovej sústavy. To vedie k telesným zmenám – zvýšená mozgová aktivita, rozšírenie zreničiek a priedušiek, zrýchlené dýchanie, zvýšenie srdcovej frekvencie, krvného tlaku, prietoku

krvi, prúdu glukózy do kostrových svalov; orgány, ktoré nie sú životne dôležité sa spomaľujú (napr. gastrointestinálna sústava).

Vyslané signály ďalej spracováva hypokampus, ktorého hlavnou úlohou je spracovať podnet na vyššej úrovni, a tým pádom rozlíšiť skutočnosť a závažnosť hrozby. Ak sa hrozba vyhodnotí ako nereálna, hipokampus a predný kortex utlmia aktivitu amygdaly. Po úspešnom zvládnutí hrozby nastáva „fáza odmeňovania“ – hypotalamus uvoľňuje dopamín a endorfíny [6].

1.3 Horor z pohľadu psychológie

Počiatky vysvetľovania fascinácie a príťažlivosti hororového žánru môžeme hľadať už u Freuda. Freud v jeho eseji *Das Unheimliche* („Strašidelný“) popisuje každodenné skúsenosti z oblasti popkultúry súvisiace s odporivosťou, desivosťou, znepokojením. Zaoberá sa predovšetkým konceptu dvojníkov („doppelgänger“, prvý sa však týmto fenoménom zaoberal O. Rank v 1914), oživaním neživých vecí/organizmov, duchmi atď. a ich vplyvom v umeleckej činnosti. Je však potrebné podotknúť, že Freud nebol prvý, kto termín „das Unheimliche“ použil. Prvým bol nemecký psychiater E. Jentsch a urobil tak vo svojej eseji „Zur Psychologie des Unheimlichen“ („O psychológii strašidelnosti“) vydanéj v roku 1906.

Freudova esej je vypracovaná v dvoch častiach – prvá skúma koncepty „heimlich“ (tajný, skrytý, nepozorovaný) a „unheimlich“ (desivý, príšerný, strašidelný), druhá skúma ľudí a ich zážitky spojené s týmito pocitmi. *„Príkladom Freudovej paradigmy je Hoffmannova poviedka „The Sandman“. [...] Príbeh hovorí, že dieťa musí spať, aby Sandman nasypal piesok do očí dieťaťa – ak nespí, Sandman im oči vyberie, čo má za následok stratu zdravého rozumu a eventuálnu smrť. [...] Freud tvrdí, že odstránenie očí odkazuje na detský strach z kastrácie; kastráčny komplex je maskovaný strachom zo straty iného citlivého orgánu (očí)“* [7]. Spúšťačom tohto pocitu je tzv. „návrat potlačeného“ [8] – jav, kedy sa nám presvedčenia z obdobia detstva vracajú a opäť sa stávajú „skutočnými“.

Aby mal horor správny psychologický efekt, musí byť splnená „naratívna empatia“ – empatia pociťovaná jedincom k hlavnému hrdinovi počas sledovania/čítania/počúvania diela hororového charakteru; pocity oboch, hrdinu i jednotlivca, sú si v danej situácii veľmi podobné, ak nie aj zhodné. Americký filozof N. Carroll v roku 1990 definoval hororový žánr ako „umeleckú hrôzu“. Charakterizuje ho ako prechodný emocionálny stav vzniknutý na základe fyziologického (sekundárneho) a kognitívneho (primárneho) elementu [9].

Glenn D. Walters v roku 2004 definoval nasledovné faktory príťažlivosti hororového žánru [10]:

- a) napätie
- b) relevancia
- c) nereálnosť

Je dokázané, že obľuba hororu vrcholí v období adolescencie a z hľadiska populácie sa po tomto období vytráca. H. Jenkins, americký mediálny vedec, vysvetľuje,

že korelácia nie je náhodná, keďže prostredníctvom (nie len) hororového žánru si môžu adolescenti predstavovať aktuálne neexistujúcu osobnú silu („fantasies of empowerment“), porušenie spoločenských noriem („fantasies of transgression“), zdôrazňuje emocionálny zážitok („intensification of emotional experience“) a umožňuje im plne si uvedomiť, že svet nie je stopercentne priateľským miestom („acknowledgement that the world is not always a safe, friendly place“) [10].

1.3.1 Popularita hororov

Ako už bolo spomínané v predchádzajúcej podkapitole, horory sú najpopulárnejšie medzi adolescentmi, to však neznamená, že ich popularita je obmedzená len na nich. Najhlavnejší fakt vysvetľujúci popularitu hororového žánru je fyziologická reakcia vypúšťania adrenalínu do obehu, ktorý je známy aj pod pojmom „príval adrenalínu“. Spúšťačom je súčasne prebiehajúca mentálna a fyzická stimulácia, ktorá sa v našom mozgu odohráva počas sledovania hororov. Významnú rolu hrá aj fáza odmeňovania spomínaná v podkapitole 1.2.1.1 *Spracovanie emócie strachu v mozgu*. Zároveň nám hororové médiá bezpečne sprostredkovávajú životne nebezpečné situácie a i tento faktor prispieva k popularite hororového žánru.

Na základe prieskumu Mgr. P. Štubňu, PhD. (prieskum realizovaný v júni 2018) vieme dokázať koreláciu medzi typom osobnosti jedinca a preferovaným žánrom hororu, napr. osamelí ľudia túžiac samých seba vnímať ako osoby nezávislé a jedinečné majú tendenciu preferovať vampírsky element (splnenie konceptu naratívnej empatie). Zároveň však vampírsky element výrazne preferujú ženy. Muži naopak výrazne preferujú zombie element a „ohrdajú“ vampírskym elementom, a to hlavne z toho dôvodu, že násilie vykonávané upírmi je často „umiernené“, v mnohých prípadoch až sexualizované, predstavuje hrozbu len na individuálnej škále, hlavne v modernom horore sú upíri opisovaní ako šarmantní, charizmatickí a emocionálne mysteriózni, často u čitateľov/sledovateľov/poslucháčov vzbudzujú pocity sympatie, a preto toto násilie môžu vnímať ako nedostatočne mužné a vampírsky element ako „príliš zženštilý“. Zombie element naopak poskytuje už na prvý pohľad neatraktívne monštrum plné surovej agresie, predstavuje hrozbu masového charakteru a o pociťovaní sympatie zo strany čitateľa/sledovateľa/poslucháča nemôžeme hovoriť.

Celkovo najpopulárnejší/najdesivejší hororový element medzi respondentmi Štubňovho prieskumu boli duchovia, zodpovedalo tak 71 % opýtaných. Duchovia tvoria „morálnych strážcov ľudskosti“, sú akýmsi nástrojom sociálnej kohézie, ktorá „*má potenciál vytvárať nové alebo prehlbovať existujúce interpersonálne (rodinné,*

partnerské, priateľské a pod.) väzby založené na pocitoch spolupatričnosti a (psychickej) podpory“ [10]. Aj upíri, aj zombie, aj duchovia však predstavujú jeden a ten istý strach – strach z posmrtného života.

Prieskumu sa zúčastnilo 70 žien a 51 mužov vo vekovej kategórii 15 – 61 rokov, z čoho 72 % tvorili osoby vekovej kategórie 21 – 45 rokov. Až 69 % percent uviedlo, že hororový žáner nevyhľadáva buď z dôvodu jeho iracionality, alebo prílišnej sugescii podnetov na vyvolanie strachu. Dospelá ženská populácia hororový žáner nevyhľadáva kvôli zvýšenej psychickej záťaži pociťovanej pri jeho sledovaní a naopak, dospelá mužská populácia uviedla, že hororový žáner vyhľadáva pre „únik z reality“ a taktiež pre uspokojenie potreby neobvyklého podnetu búrajúcieho každodenný stereotyp. Prevažná väčšina dospelých respondentov preferuje horor, kde je hlavným „zloduchom“ postava založená na realite (šialený vedec, psychopatický vrah, atď.), zatiaľ čo mládež preferuje „zloduchov“ založených na nadprirodzene (upír, zombie, vlkolak, mimozemšťania, atď.).

2 Ciele práce

Cieľom našej práce je zistiť, z akých dôvodov ľudia v dnešnej dobe vyhľadávajú strach v podobe hororového žánru či už v literárnej, alebo v kinematografickej forme.

Ďalej zistiť dôvody preferencie jedného nad druhým, prípadne potvrdiť alebo vyvrátiť výsledky prieskumu Mgr. Pavla Štubňu, PhD. Na záver by sme radi zistili koreláciu medzi pohlavím a preferenciou zombie alebo upírov.

3 Materiál a metodika

Prvú kapitolu našej práce sme dedikovali emóciám a ich teóriám. Následné podkapitoly prvej kapitoly boli písané s dôrazom na strach a jeho koreláciu s hororovým žánrom. Pri nasledujúcich krokoch postupu nášho výskumu sme vychádzali predovšetkým z podkapitoly 1.3 *Horor z pohľadu psychológie* a z výsledkov prieskumu Pavla Štubňu, ktoré boli zverejnené v septembri 2018 v online vedecko-odbornom interdisciplinárnom recenzovanom časopise *Prohuman*.

Na získanie informácií potrebných pre uskutočnenie výskumu sme použili dotazník v online forme. Túto metódu výskumu sme si vybrali predovšetkým vďaka jej ľahkej rozšíriteľnosti a záruke čo najviac objektívneho vyhodnotenia. Pri tvorbe dotazníka sme vychádzali zo zmienenej podkapitoly 1.3.

Dotazník sa skladal z dvadsiatich dvoch otázok formulovaných v duchu zachovania anonymity respondentov a rozdelených do dvoch sekcií. Prvá sekcia mala jedenásť otázok, ktoré mali za úlohu zistiť základné informácie o respondentoch (t. j. vek a pohlavie) a ich preferencie ohľadom hororového žánru. Úlohou druhej sekcie bolo ohodnotiť osobný postoj k jedenástim tvrdeniam. Tvrdenia boli hodnotené na škále od jednej do päť, pričom jedna predstavuje úplný súhlas a päť úplný nesúhlas.

Prvá sekcia

Prvé dve otázky tejto sekcie pojednávajú o veku a pohlaví respondentov za cieľom zistenia rozdielov preferencií ohľadom hororov u ľudí rôznych vekových kategórií a rôzneho pohlavia. Respondenti boli rozdelení do nasledujúcich vekových kategórií: 15 a menej, 16 – 20, 21 – 31, 32 – 40, 41 a viac rokov. Na základe pohlavia boli rozdelení do dvoch kategórií: ženy a muži.

Otázky tri až sedem boli zamerané na zistenie intenzity vyhľadávania hororového žánru, preferencie formy hororov („*audiovizuálna*, *vizuálna*, *audiálna*“) aj s možnosťou výberu „*nemám preferenciu*“ a „*horory nepozierám/nečítam/nepočúvam*“. Respondenti mali za úlohu vysvetliť dôvod preferencie. Predmetom otázky bolo aj zistenie najpríťažlivejšieho faktoru hororov (faktory definované G. D. Waltersom) a zistenia najstrašidelnejších aspektov hororového žánru (možnosti predom vytvorené aj s možnosťou vlastnej odpovede).

Otázky osem a deväť priamo vychádzali z výsledkov P. Štubňu. Hovoria o „súboji“ zombie vs upír, respektíve o tom, ktorý z nich je podľa respondentov

strašidelnejší (svoju odpoveď mali aj vysvetliť), a taktiež o obľube duchov v hororovom svete.

Cieľom otázok desať a jedenásť bolo zistiť, ako sa respondenti cítia počas sledovania, čítania alebo počúvania a po odsledovaní, dočítaní, prípadne dopočúvaní hororov.

Druhá sekcia

Sedem tvrdení bolo sformulovaných na základe poznatkov z podkapitoly 1.3 (tvrdenia číslo jeden, tri, päť, sedem až deväť). Zvyšné tri tvrdenia (tvrdenia číslo dva, štyri a šesť) boli vytvorené nami so zámerom rozšírenia výskumu.

4 Výsledky práce

Dotazník bol vyplnený štyridsiatimi ôsmimi respondentmi, najpočetnejšiu skupinu tvoria ľudia vekovej kategórie 16 – 20 rokov (52,1 %), druhou najpočetnejšou skupinou je veková kategória 15 a menej (39,6 %), ďalej veková kategória 41 a viac (4,2 %). Vekové kategórie 21 – 31 a 32 – 40 dosiahli rovnaké percentuálne zastúpenie (2,1 %) (Graf 1). 79,2 % celkových zaslaných odpovedí tvoria odpovede od žien, muži sú zastúpení 20,8 % (Graf 2). Najpočetnejšou skupinou, ktorá dotazník zodpovedala boli ženy vekovej kategórie 16 – 20, čo predstavuje 43,75 % celkových respondentov.

Otázky prvej sekcie

Na otázku „Ako často vyhľadávam hororový žáner?“ 33,3 % respondentov odpovedalo „občas“, a teda je to najfrekvencovanejšia odpoveď. Zriedkavo hororový žáner vyhľadáva 31,3 % respondentov, často 27,1 % a nikdy 8,3 % (Graf 3). Najčastejšie (t.j. na otázku bolo zodpovedané „často“ alebo „občas“) horory vyhľadávajú ženy. Zodpovedalo tak 89,6 % žien.

Najpreferovanejšia forma hororov je audiovizuálna. Zodpovedalo tak 75 % respondentov (Graf 4). Svoju preferenciu najčastejšie odôvodňujú lepším vnímaním deja a jeho následným lepším pochopením (nemuseli si domýšľať, predstavovať okolnosti deja). Ďalej sa im páči atmosféra, ktorú so sebou audiovizuálna forma prináša (hudba, grafika, kostýmy). Bez preferencie je len 4,2 % respondentov.

79,2 % respondentov považuje za najpríťažlivejší aspekt hororov ich tajomnú atmosféru, teror, šok a krvilačnosť. Možnosť fantazírovania o hororových scenároch priťahuje 52,1 % respondentov, a 18,8 % respondentov uviedlo, že na hororoch ich najviac priťahujú prvky, z ktorých majú strach aj v reálnom živote (Graf 5).

Za najstrašidelnejšie elementy hororov 72,9 % respondentov pokladá veci („bábiky, rôzna zver, hlboká voda, tma, smrť/posmrtný život, malé priestory, atď.“), z ktorých majú strach aj v reálnom živote. 56,3 % respondentov za najstrašidelnejší element pokladá osoby („psychopati, šialenci, klauni, lekári, čarodejnice, cirkevní hodnostári, atď.“), z ktorých majú strach aj v reálnom živote, 25 % za tento element považuje duchov (Graf 6). Niektorí respondenti prispeli aj vlastnou odpoveďou, najčastejšia bola obdoba odpovede týkajúca sa celkovej atmosféry, ktorá z daného hororu vyžaruje a doplnenie predom vytvorených odpovedí (napríklad tzv. „jumpscary“, tiene, prízraky, ako sa osoby k sebe správajú, spoločenská problematika).

Pri otázke týkajúcej sa strašidelnosti zombie a upírov a ich porovnania strašidelnosti 41,67 % respondentov označilo zombie ako viac strašidelných. Odôvodňujú to ich nepríjemným, až nechutným výzorom a ich nepredvídateľnosťou. Upíri sú strašidelnejší podľa 18,75 % respondentov. Tí svoj výber odôvodňujú najmä ich krvilačnosťou a väčšími, silnejšími schopnosťami než tie, čo majú zombie. 39,58 % nepovažuje ani jedného z nich za strašidelných. V prípade upírov je to spôsobené najmä popkultúrou, ktorá ma tendencie (podľa respondentov) prezentovať ich ako nestrašidelných, ale naopak, ako príťažlivých. U zombie je to najčastejšie problém repetitívnej zápletky, ktorá neprináša nič nové.

Odpovede na otázku o popularite duchov v hororovom žánri sú azda najrozmanitejšie. Dôvodov pre ich obľúbenosť je hneď niekoľko, a to dôvody spojené s nadprirodzenom (45 % respondentov), dôvody spojené so spracovaním tematiky duchov (12 % respondentov) (akonáhle sú spracovaní nekvalitne respondenti ich už viac nepovažujú za strašidelných), dôvod ľudskej domýšľavosti bol uvedený rovnakým podielom (t.j. 12 %). 2 % respondentov uvádzajú ako dôvod popularity fakt, že duchovia sú dlhodobo známy fenomén, ďalšie 2 % respondentov duchov vôbec nepovažuje za strašidelných. Popularitu duchov nevie vysvetliť 27 % respondentov.

Pocity spojené so strachom („*napätie, vzrušenie, adrenalín, znechutenie, nepríjemné pocity*“) počas konzumácie hororového žánru pociťuje 61,45 % respondentov. Žiadne výraznejšie emócie, prípadne emócie neutrálneho charakteru pociťuje 40,42 % respondentov. Výrazné pocity zvedavosti či zaujatosti má 8,33 % respondentov. Horory pripadajú, či už zámerne alebo nie, vtípné až humorné 7,3 % opýtaných a nudné prídu 6,25 %. Našli sa aj takí, u ktorých prevládajú pocity hnevu a frustrácie, tých je 4,17 %. Horory fascinujú 2,08 % respondentov.

Pocity spojené so strachom v miernejšej forme zostávajú aj po skončení konzumácie hororových žánrov u 46 % respondentov. U 4 % pocity strachu vyvrcholia až do paranoje, 2 % majú v dôsledku hororov zlé sny alebo až nočné mory. 22 % respondentov uvádza, že následne analyzujú, hodnotia, či iným spôsobom spracovávajú práve dopozerané/dočítané/dopočúvané dielo. Túžbu po ďalšom horore pociťuje 6 % opýtaných, rovnaké percento opýtaných nepociťuje nijaké výrazné emócie či emócie neutrálneho charakteru. Vlnu úľavy pociťuje 4 % respondentov a vlnu nálady veselého charakteru taktiež pociťujú 4 %. Pocity sklamaní spôsobené nenaplnenými očakávaniami pociťujú 2 %. U 2 % respondentov sa pocity a emócie líšia v závislosti od konkrétneho žánru hororu (bližšie informácie k tejto odpovedi nám žiaľ neboli poskytnuté).

Otázky druhej sekcie

Splnenie naratívnej empatie je dôležité pre 37,5 % , úplne dôležité je to len pre 6,3 % respondentov. Neutrálne pocity voči naratívnej empatii má 22,9 % respondentov. Dosiahnutie naratívnej empatie je nepodstatné, prípade úplne nepodstatné pre 33,3 % respondentov (Graf 7).

Hudbu za najstrašidelnejší aspekt hororov považuje dohromady 54,2 % Neutrálny pohľad na túto problematiku má 20,8 % respondentov. Hudbu za strašidelnú nepokladá dohromady 25 % respondentov (Graf 8).

64,6 % celkových odpovedí zhodnocujúcich tvrdenie ohľadom strachu z ovládania masovými deštruktívnymi deštrukciami („*vírusové ochorenia, teroristi, atď.*“) sú záporné, a teda respondenti tento strach nepocitujú (Graf 9). Zároveň 64,52 % tejto konkrétnej skupiny uviedlo pri otázke strašidelnosti zombie a upírov zombie ako menej, prípadne ako vôbec strašidelných. I napriek absencii strachu z ovládania masovými deštruktívnymi fenoménmi 35,48 % respondentov uvádza zombie ako viac strašidelných. Tento druh strachu pociťuje 18,7 % respondentov. Z tejto konkrétnej skupiny respondentov označilo 87,5 % respondentov zombie ako strašidelnejších a 12,5 % ako menej alebo vôbec strašidelných.

Horory založené na skutočných udalostiach má rado celkovo 54,1 % respondentov. Tento druh hororov nemá rado dokopy 31,3 %, bez názoru je 14,6 % respondentov (Graf 10).

Na otázku týkajúcu sa záľuby dystopických príbehov 60,4 % respondentov uviedlo, že tento žáner vnímajú neutrálne, a teda s pravdivosťou ani nesúhlasia, ani súhlasia (Graf 11). Z respondentov, ktorí uviedli, že tieto príbehy majú radi, 33 % označilo zombie ako viac strašidelných.

Dokopy 41,7 % respondentov make-up a špeciálne efekty nepovažujú za najstrašidelnejšie elementy hororov, 37,5 % respondentov naopak make-up a špeciálne efekty desia (Graf 12).

Upírov za príťažlivých považuje celkovo 47,9 % respondentov. Za neatraktívnych ich považuje celkovo 33,3 % respondentov (Graf 13).

Prieskumu sa celkovo zúčastnilo 35,4 % extrovertov (tvrdenie označili možnosťou „jedna“ alebo „dva“) a približná polovica z nich hororový žáner vyhľadáva často alebo občas. Introvertov (tvrdenie označili možnosťou „štyri“ alebo „päť“) je z celkového počtu 47,9 % a približná polovica z nich hororový žáner vyhľadáva často alebo občas (Graf 14).

Nasledovné tvrdenie bolo formulované za účelom zistenia korelácie povahy respondentov a obľúbenosti upírskej tematiky. 54,2 % pri tvrdení, či sa cítia spoločnosťou nepochopení, uviedli nesúhlas alebo úplný nesúhlas (Graf 15). Respondenti, ktorí s týmto tvrdením súhlasia, majú tendencie považovať upírov za nestrašidelných alebo príťažlivých.

Na nasledovné tvrdenie takisto formulované za účelom zistenia korelácie povahy a obľúbenosti upírov 47,9 % respondentov uviedlo (úplný) súhlas (Graf 16). Nadpolovičná väčšina tejto konkrétnej skupiny respondentov taktiež mali tendencie označovať upírov za nestrašidelných alebo príťažlivých.

Posledné tvrdenie nášho dotazníka sa venovalo schopnosti respondentov ventilovať úzkosti a zároveň pociťovať úľavu počas alebo po odsledovaní, dočítaní alebo dopočúvaní hororov. Len 31,2 % respondentov tieto pocity pociťuje, 52,1 % respondentov uvádza (úplný) nesúhlas. K tvrdeniu sa nevie vyjadriť 16,2 % respondentov (Graf 17).

5 Diskusia

Azda najväčší rozdiel, ktorý sme boli schopní objektívne vyhodnotiť bez žiadnych väčších odchýlok, je medzi našimi výsledkami a výsledkami pána Štubňu výsledok týkajúci sa najobľúbenejšieho elementu hororových príbehov. V jeho výsledkoch sa uvádza, že sú to duchovia, zatiaľ čo podľa našich výsledkov sú to veci, z ktorých naši respondenti mali strach aj v reálnom živote. Duchovia boli v našom prieskume na treťom mieste. Myslíme si, že je to zapríčinené faktom, že dnešní adolescenti sú takpovediac „unavení“ z tohto elementu. Taktiež na základe vlastných postrehov a pozorovaní uskutočňovaných mimo našej práce vieme povedať, že s nárastom obľúbenosti tzv. „true-crime“ žánru ľudia začínajú značne preferovať elementy spojené s racionálnou realitou.

Rozdiel taktiež nastal pri otázke zombie a jeho obľúbenosti medzi mužmi. Muži nášho prieskumu nemali nijaké výraznejšie preferencie ohľadom zombie, práve naopak, väčšina ich ani neobľubovala, prípadne na nich nemali názor.

Je zaujímavé, že odpovede týkajúce sa vnímania hororového žánru ako vtipného prišli výhradne od žien, a teda hororový žáner nepocitujú ako psychickú záťaž ako bolo uvedené vo výsledkoch pána Štubňu. Je avšak pravdepodobné, že pocity humornosti vznikajú ako vedľajší efekt obranného mechanizmu, ktorý, v tomto prípade, chráni psyché pred negatívnymi pocitmi spojovaných s konzumáciou hororového žánru. Toto tvrdenie však ostáva vo sfére hypotéz a našich vlastných záverov ohľadom tejto problematiky, keďže takéto vysvetlenie neprišlo od žiadnej z respondentiek.

Na základe výsledkov vieme povedať, že najčastejším dôvodom vyhľadávania hororového žánru sú pocity adrenalínu, vzrušenia a napätia, ktoré s týmto žánrom idú ruka v ruku. Zaujímavé je však aj to, že veľmi podobné dôvody mali respondenti aj pre jeho nevyhľadávanie. Preto sme toho názoru, že jednotne dokázateľný dôvod vyhľadávania hororového žánru nejestvuje, pretože dôvody sú maximálne individuálne, a teda je ich nemožno generalizovať.

Výsledkom otázky ohľadom najobľúbenejšej formy hororov je forma audiovizuálna. Tento výsledok je pre nás najmenej prekvapivý, keďže sme ho aj predpokladali.

6 Závěry práce

Cieľmi našej práce bolo zistiť faktor obľúbenosti hororového žánru medzi ľuďmi rôzneho veku a rôzneho pohlavia. Ďalej sme chceli zistiť, v akej forme majú ľudia hororový žáner najradšej. Taktiež bol jedným z našich cieľov porovnať nami získané dáta ohľadom tejto problematiky s už existujúcimi výsledkami prieskumu tohto istého charakteru. Autorom týchto výsledkov je Pavol Štubňa. Jeho výsledky boli zverejnené vo vedeckom časopise Prohuman začiatkom septembra roku 2018. Ako jeden z cieľov sme si stanovili aj zistenie rozdielov preferencií ohľadom upírskeho elementu a zombie medzi ženami a mužmi nezávisle od ich vekovej kategórie.

Sme toho názoru, že určené ciele našej práce sa podarili dosiahnuť takmer úspešne. Vzhľadom na značnú odchýlku medzi počtom respondentov ženského a mužského pohlavia je nutné upozorniť na skreslenie výsledkov ohľadom rozdielu preferencií medzi nimi, a práve preto sme neboli schopní dosiahnuť tretí stanovený cieľ, a teda nevyhodnotili sme porovnanie obľúbenosti upírov medzi ženami a mužmi bez dôrazu na ich vek. Taktiež pokladáme za dôležité upozorniť na značnú menšinu ľudí vekovej kategórie nad 21 rokov, čo taktiež skresľuje výsledky, avšak v menej relevantnej forme, pretože v našej práci sme sa rozhodli nesústrediť sa na rozdiely v preferenciách ľudí rôzneho veku vzhľadom pre predpoklad menšej účasti ľudí vekovej kategórie 21 a viac rokov. Priznávame však, že takéto dáta by získané poznatky prehĺbili.

Vďaka tomuto nepriaznivému faktoru sa nám však podarilo značne prehĺbiť poznatky o vzťahu adolescentných žien k hororovému žánru, keďže takmer polovica respondentov spadá do tejto kategórie. I napriek tomu, že tento výsledok nebol naším cieľom, veríme, že získané výsledky sú rovnako hodnotné ako tie, ktoré sme pôvodne chceli získať.

Naše výsledky by mohli byť použité hlavne pre projekty a diela umeleckého charakteru. Horor je hlavne v sfére filmu čoraz viac a viac populárnejší. Hovoria tak aj naše výsledky – najobľúbenejšou formou hororu je práve forma audiovizuálna. Len počas roka 2022 vyšlo mnoho nových filmov a seriálov s hororovou tematikou. Na základe recenzií mnohých z nich vieme povedať, že zápletky sú často nudné, neatraktívne a že celý film na diváka pôsobí nútene. Myslíme si, že ak by producenti, dramaturgovia, scenáristi atď. lepšie poznali, čoho sa ich cieľové publikum najviac desí, recenzie na ich diela by boli omnoho lepšie. Zároveň by si dané osoby pracujúce na takomto projekte získali dobrú povest' a v konečnom dôsledku by bol spokojný každý zo zúčastnených – ľudia „za oponami“ a samotní diváci.

7 Zhrnutie

Hlavným cieľom našej práce bolo zistiť postoj ľudí 21. storočia k hororom a ich názoru na ne. Ďalej sme chceli potvrdiť alebo vyvrátiť výsledky už existujúceho prieskumu konaného v lete 2018 Pavlom Štubňom.

Tieto ciele sme sa rozhodli dosiahnuť pomocou online dotazníka obsahujúceho dvadsaťdva otázok týkajúcich sa intenzity vyhľadávania hororov, konkrétnych preferencií ohľadom hororov a taktiež i otázky ohľadom osobnosti respondentov. Vybrané boli na základe nadobudnutých poznatkov o tejto téme.

Naše výsledky, na rozdiel od výsledkov P. Štubňu ukazujú, že hororový žáner najviac vyhľadávajú ženy. Tieto ženy boli najčastejšie vekovej kategórie 16 – 20 rokov.

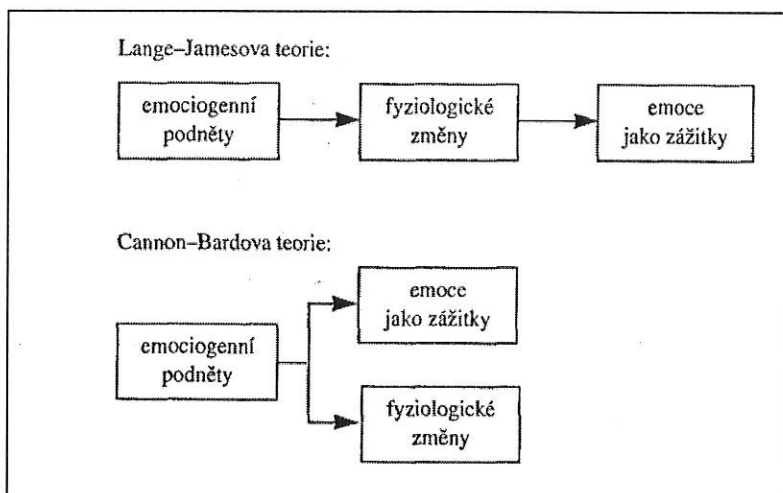
Koreláciu medzi pohlavím a preferenciou k zombie a upírov sa nám síce podarilo zistiť, kvôli menšiemu počtu mužov sa nám výsledky porovnania medzi pohlaviami zdali príliš skreslené, a preto sme sa ich rozhodli nezapočítat' k našim ostatným výsledkom.

8 Zoznam použitej literatúry

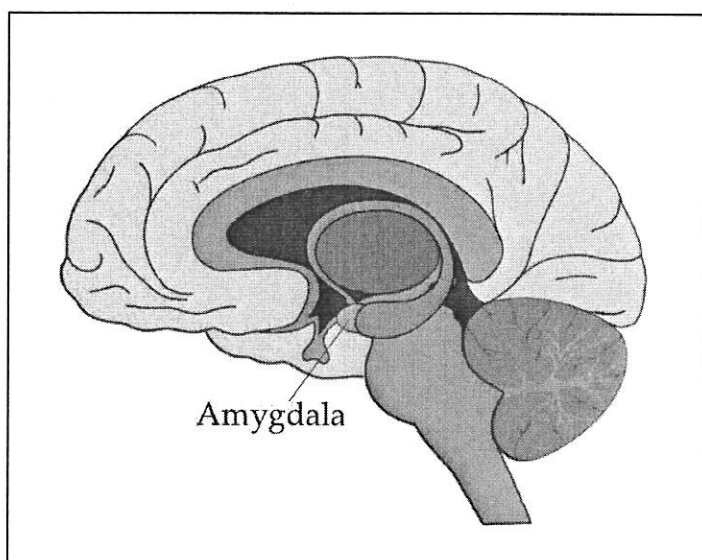
1. ADOLPHS, R.: *The Biology of Fear* [online] Publikované 21.1.2013. Dostupné z <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3595162/#S3title>>
2. CHERRY, K.: *The Major 6 Theories of Emotion* [online] Publikované 7.5.2022. Dostupné z <<https://www.verywellmind.com/theories-of-emotion-2795717>>
3. GUY-EVANS, O.: *Amygdala Function and Location* [online] Publikované 9.5.2021. Dostupné z <www.simplypsychology.org/amygdala.html>
4. JAVANBAKHT, A – SAAB, L.: *What Happenes in the Brain when We Feel Fear* [online] Publikované 27.10.2017. Dostupné z <<https://www.smithsonianmag.com/science-nature/what-happens-brain-feel-fear-180966992/>>
5. NAKONEČNÝ, M.: *Lidské emoce* 1. vyd. vydavatelství Akademie věd České republiky: Praha, 2000. 335 s. ISBN 80-200-0763-6
6. NEWMAN, T.: *Dissecting terror: how does fear work?* [online] Publikované 30.10.2021. Dostupné z <<https://www.medicalnewstoday.com/articles/323492>>
7. RUERS, J.: *The Uncanny* [online] Publikované 18.9.2019. Dostupné z <<https://www.freud.org.uk/2019/09/18/the-uncanny/>>
8. TUDOR, A.: *Why horror? The peculiar pleasures of a popular genre* [online] Publikované 9.11.2010. Dostupné z <<https://doi.org/10.1080/095023897335691>>
9. ŠTUBŇA, P.: *Hororový žáner z pohľadu psychológie (1. časť)* [online] Publikované 24.8.2018. Dostupné z <<https://www.prohuman.sk/psychologia/hororovy-zaner-z-pohlada-psychologie-literatury-1-cast>>
10. ŠTUBŇA, P.: *Hororový žáner z pohľadu psychológie (2. časť)* [online] Publikované 5.9.2018. Dostupné z <<https://www.prohuman.sk/psychologia/hororovy-zaner-z-pohlada-psychologie-literatury-2-cast>>
11. <https://www.prohuman.sk/psychologia/hororovy-zaner-z-pohlada-psychologie-literatury-2-cast> (2022-12-18)

Prílohy

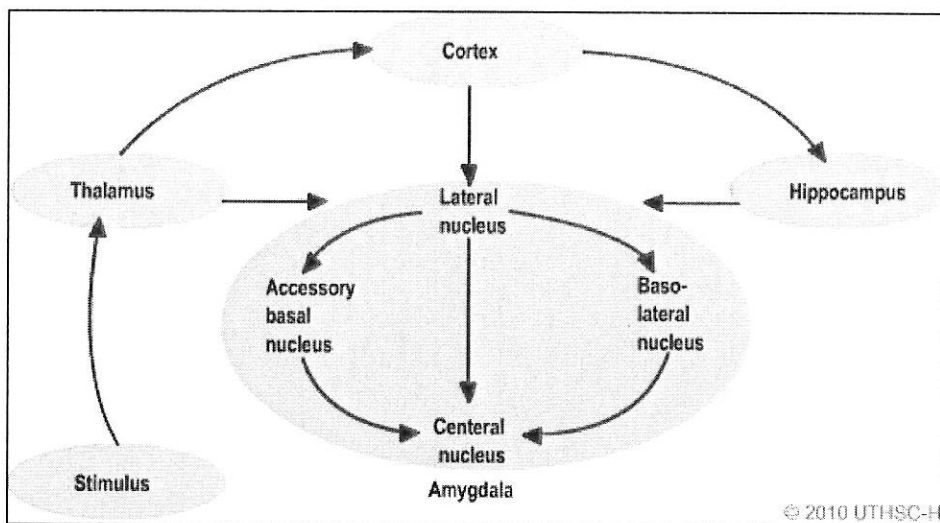
Príloha A

Obr. 1: Porovnanie Lange-Jamesovej a Cannon-Bardovej teórie (zdroj: NAKONEN, M.: *Lidsk emoce 1. vyd.* vydavatelstv Akademie vd esk republiky: Praha, 2000. s. 200)

Obr. 2: Poloha amygdaly (zdroj: *Neuroscientifically challanged: Know your brain: Amygdala*. Dostupné z <<https://neuroscientificallychallenged.com/posts/know-your-brain-amygdala>>)

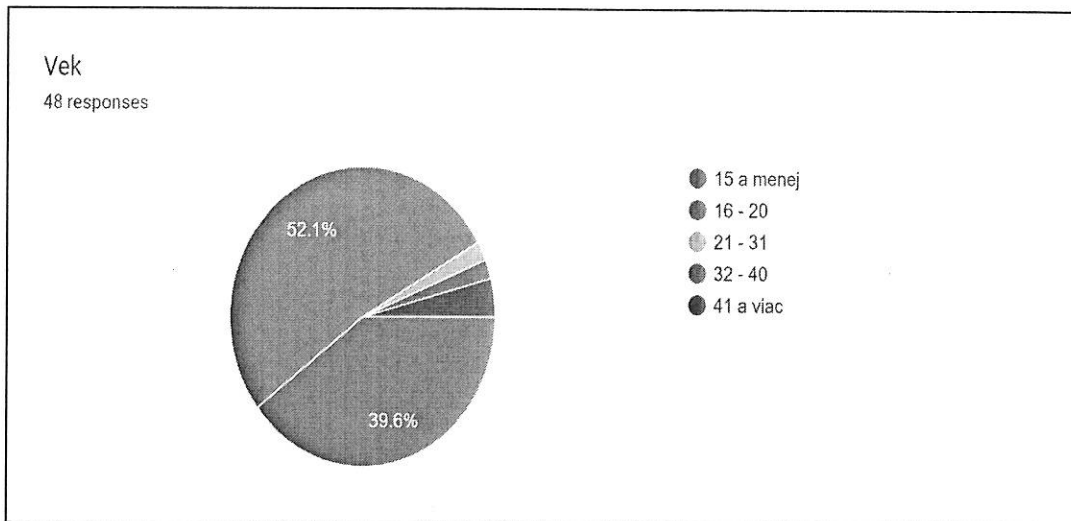
Obr. 3: Schéma hlavných častí amygdaly a jej prepojení (zdroj: *WRIGHT, A: Neuroscience online, Chapter 6: Limbic System: Amygdala. Dostupné z <<https://nba.uth.tmc.edu/neuroscience/m/s4/chapter06.html>>)*

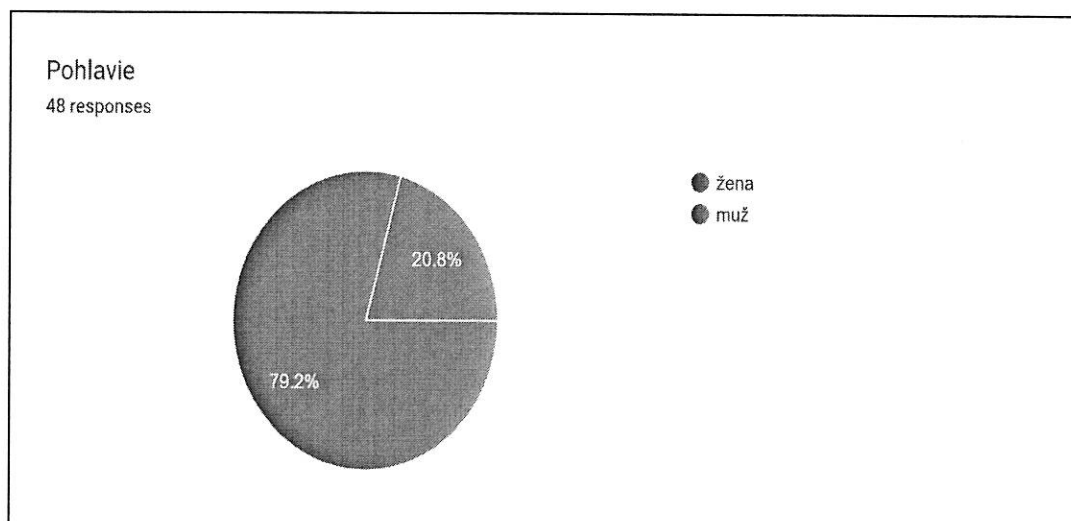
Tab. 1: Teórie strachu ako emócie (zdroj: ADOLPHS, R.: *The Biology of Fear*)

Typ teórie	Kľúčové vlastnosti
Motivačná/Osobnostná	evolučne podmienené nebezpečenstvo, novota, intenzita, učenie, sociálny faktor
Neurofyziologická	strach, panika
Adaptívna/Evolučná	strach ako následok základného a zároveň širšieho systému prežitia
Základné emócie	strach ako malá súčasť základného „balíku“ emócií, ktoré sú medzikultúrne
Štandardná (č. 1)	fóbie odrážajú fungovanie rôznych modulov
Štandardná (č. 2)	3 spúšťače strachu: bolesť, predátor, agresia jedinca rovnakého živočíšneho druhu
Rozmerová/Dimenzionálna (č. 1)	strach ako jedna lokalita v „2D priestore“ vzrušenia a moci („základný vplyv“)
Rozmerová/Dimenzionálna (č. 2)	strach ako jedna lokalita v „2D priestore“ odmeny a trestu
Spoločenský konštrukt	zažívanie strachu u ľudí je konštruovaný zo „základného vplyvu“

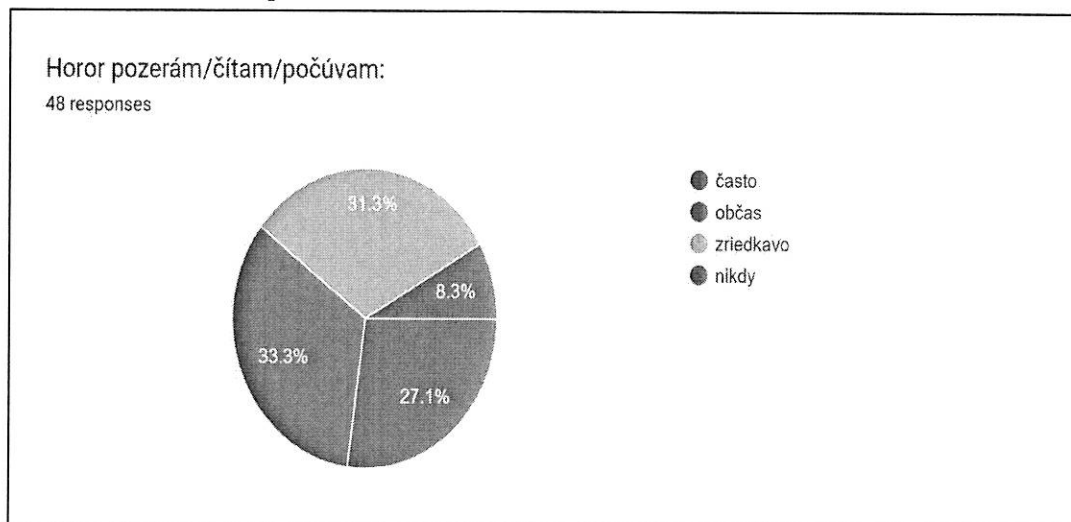
Príloha B

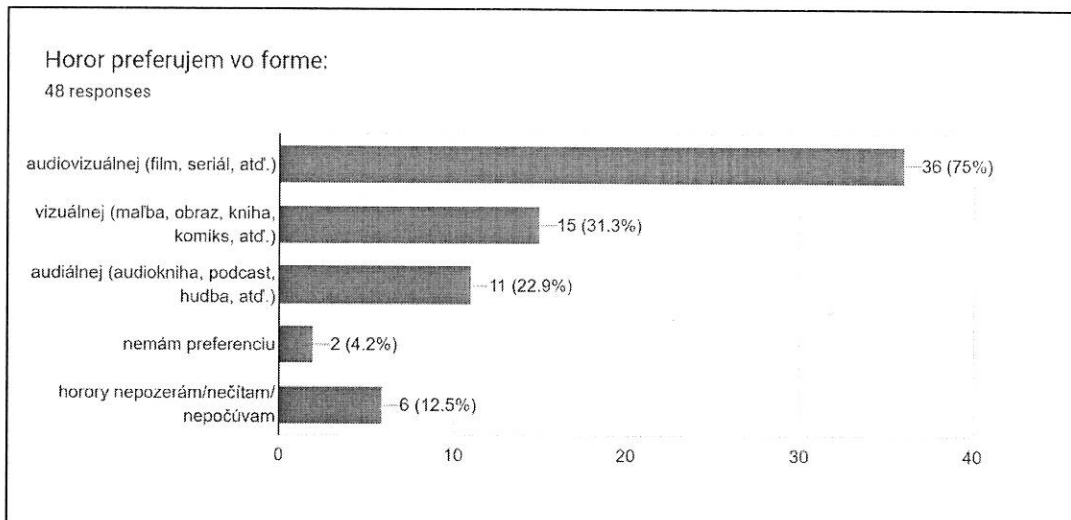
Graf 1: Vek respondentov

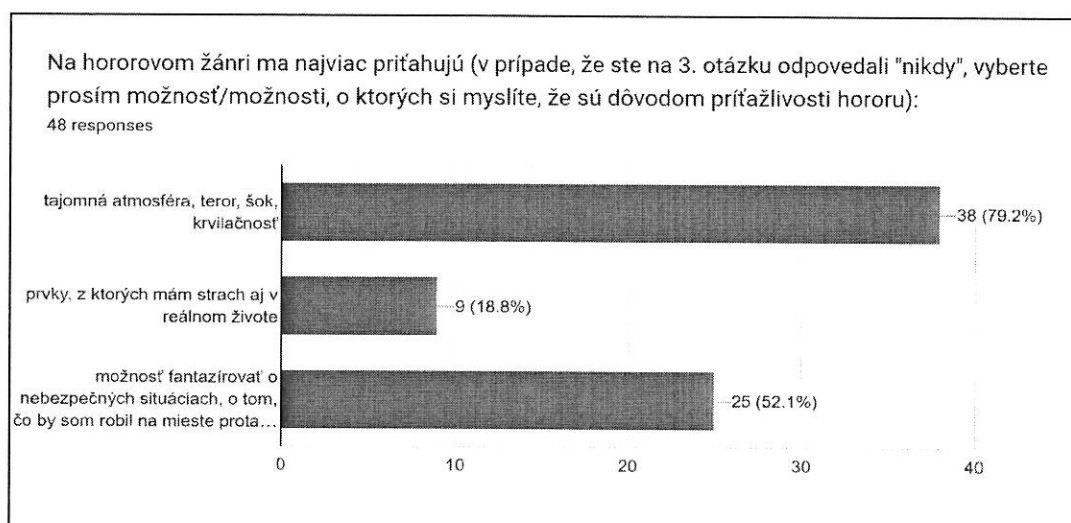
Graf 2: Pohlavie respondentov

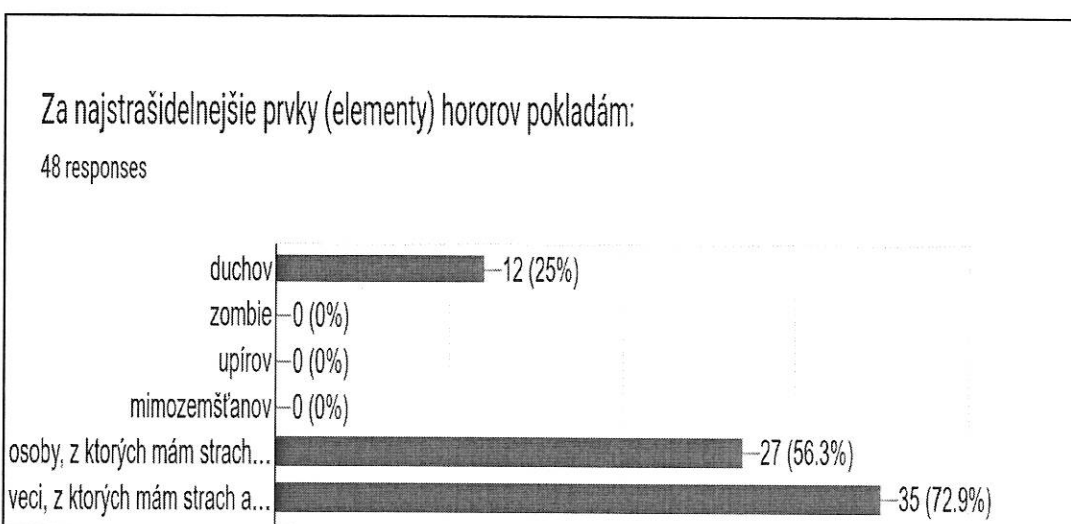
Graf 3: Frekvencia vyhľadávania hororového žánru

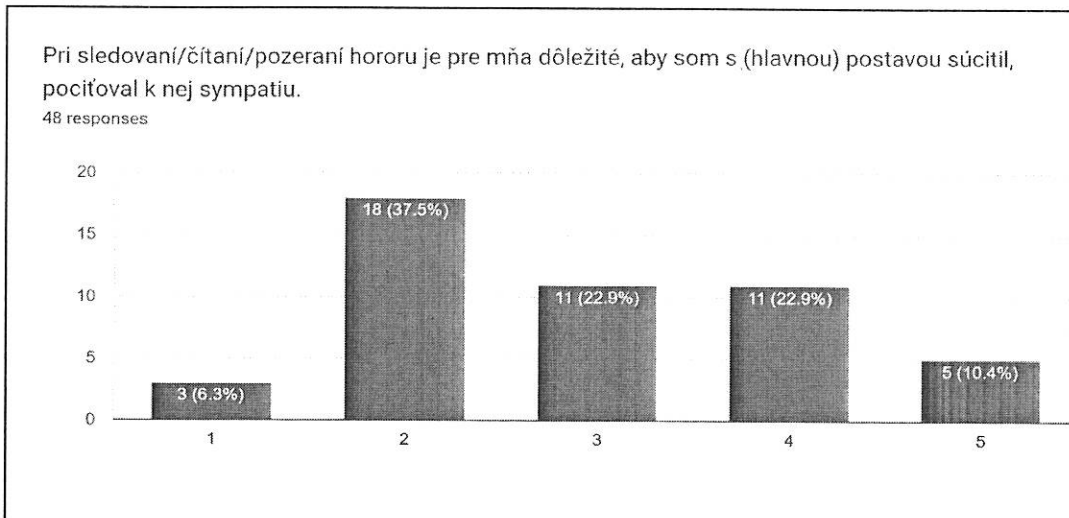
Graf 4: Preferencia formy hororového žánru

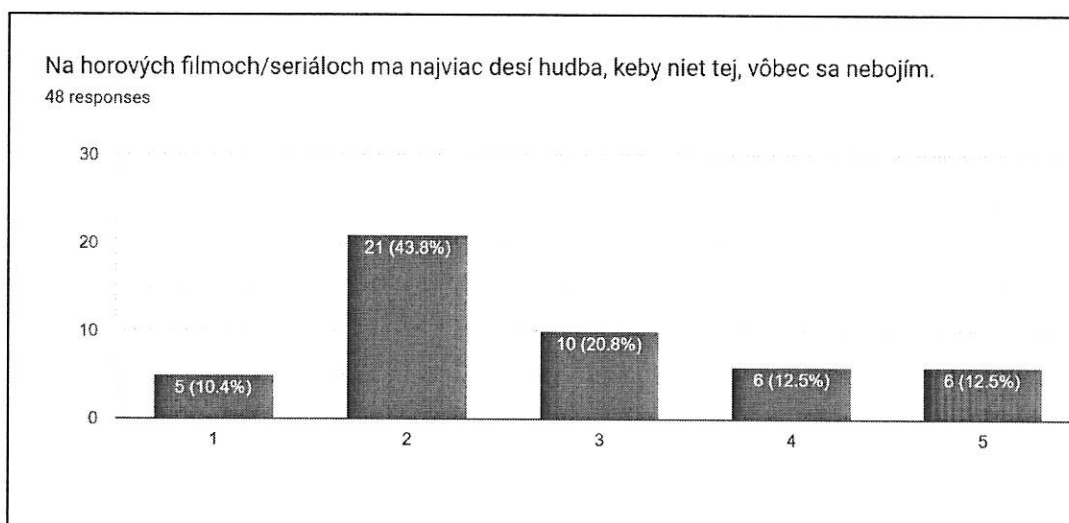
Graf 5: Dôvody príťažlivosti hororového žánru

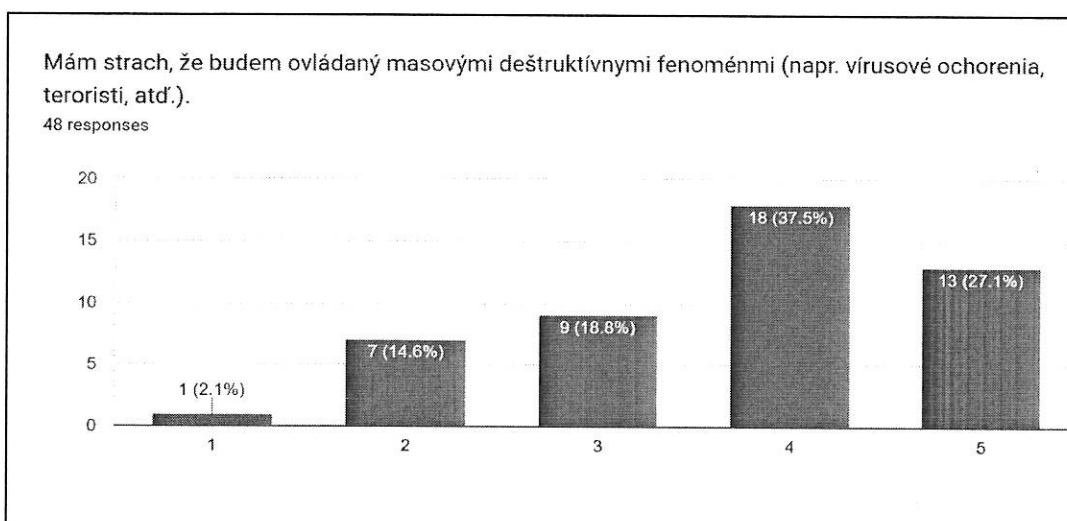
Graf 6: Najstrašidelnejšie elementy hororov

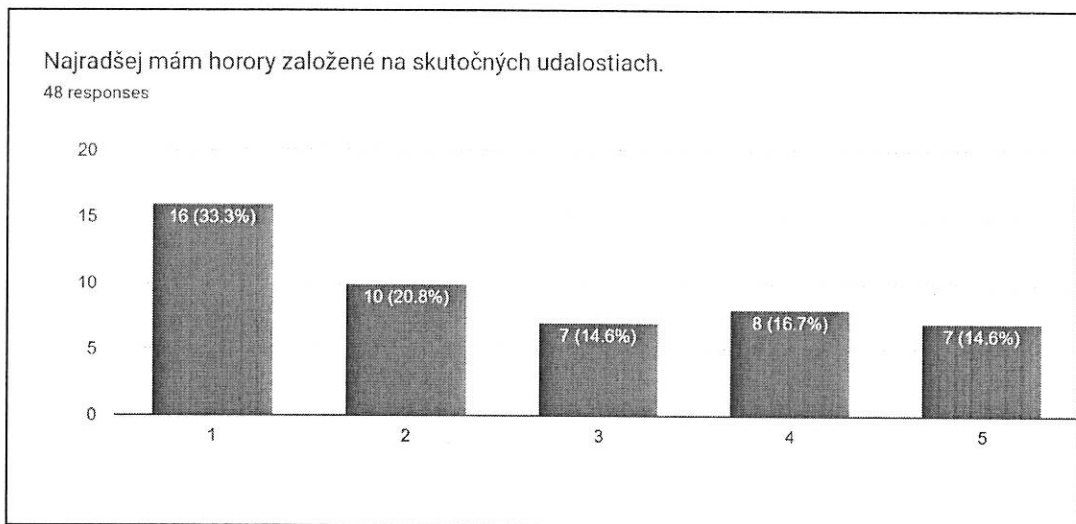
Graf 7: Potreba splnenia naratívnej empatie

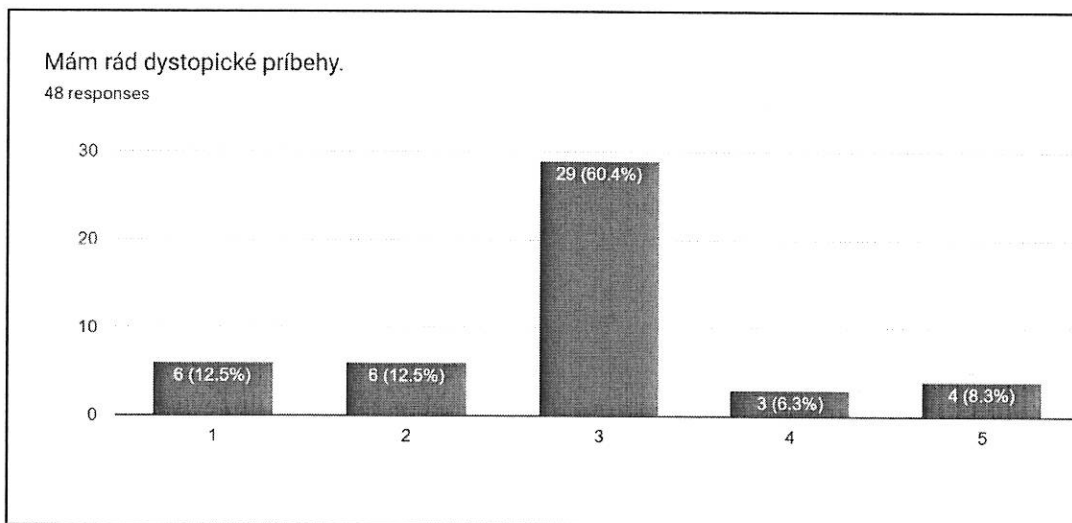
Graf 8: Vnímanie hudby ako najstrašidelnejšieho aspektu hororových filmov/seriálov

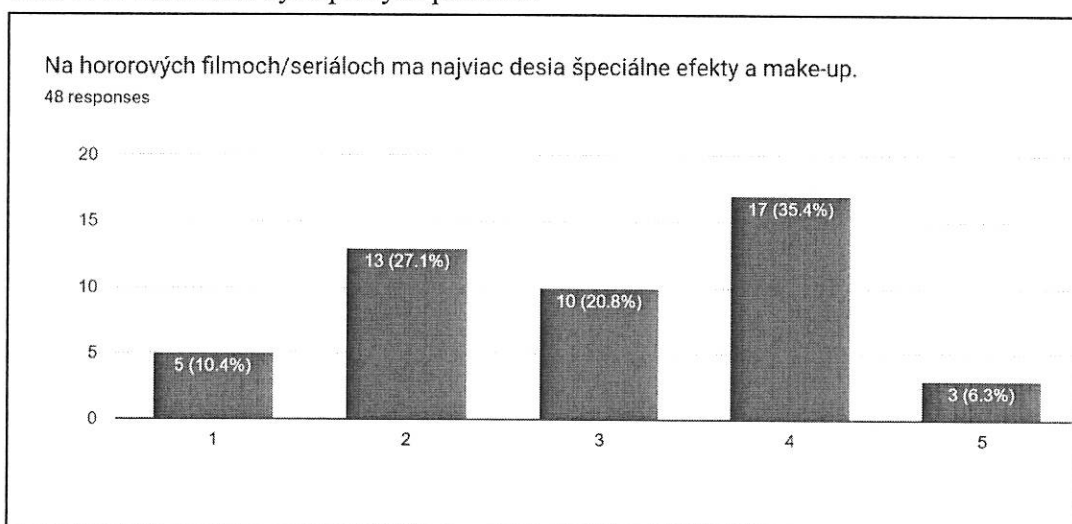
Graf 9: Strach z masových deštruktívnych fenoménov

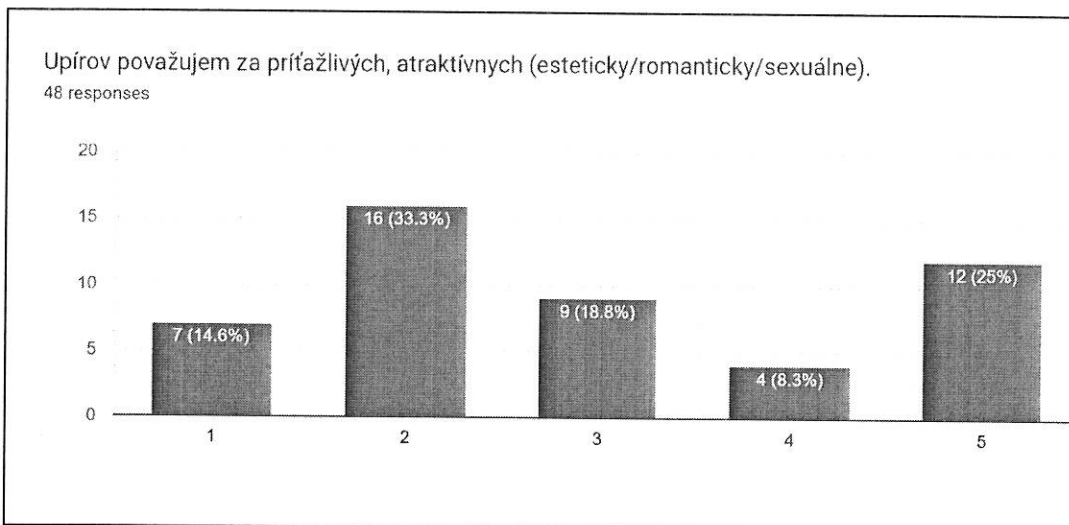
Graf 10: Preferencia hororov založených na skutočných udalostiach

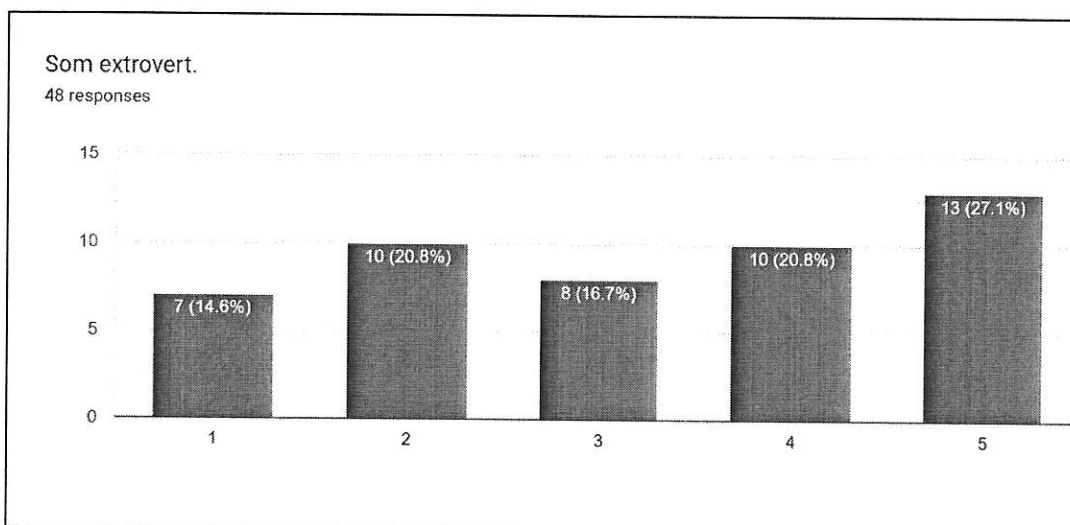
Graf 11: Preferencia dystopických príbehov

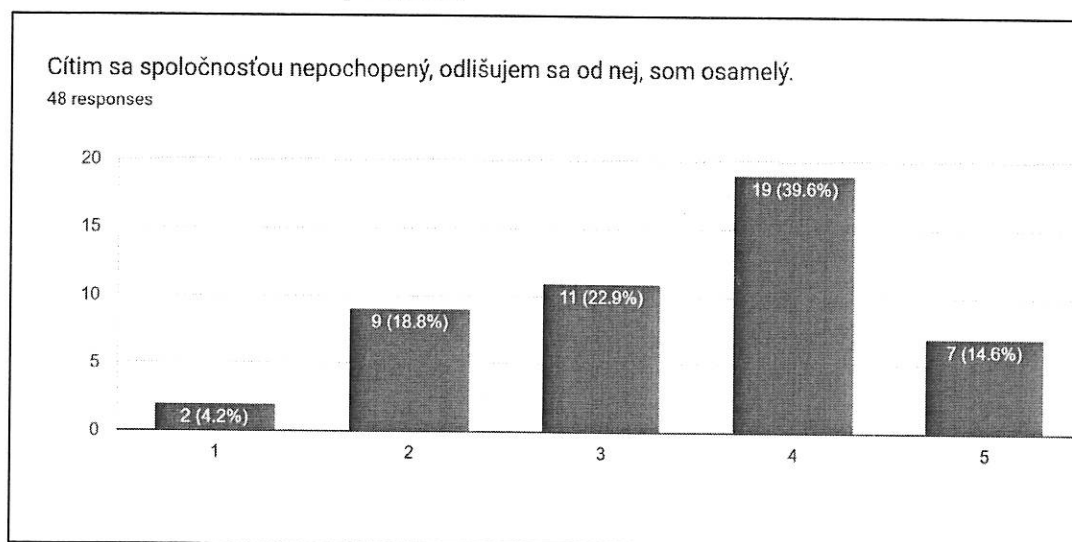
Graf 12: Vnímanie špeciálnych efektov a make-upu ako najstrašidelnejšieho aspektu hororových filmov/seriálov

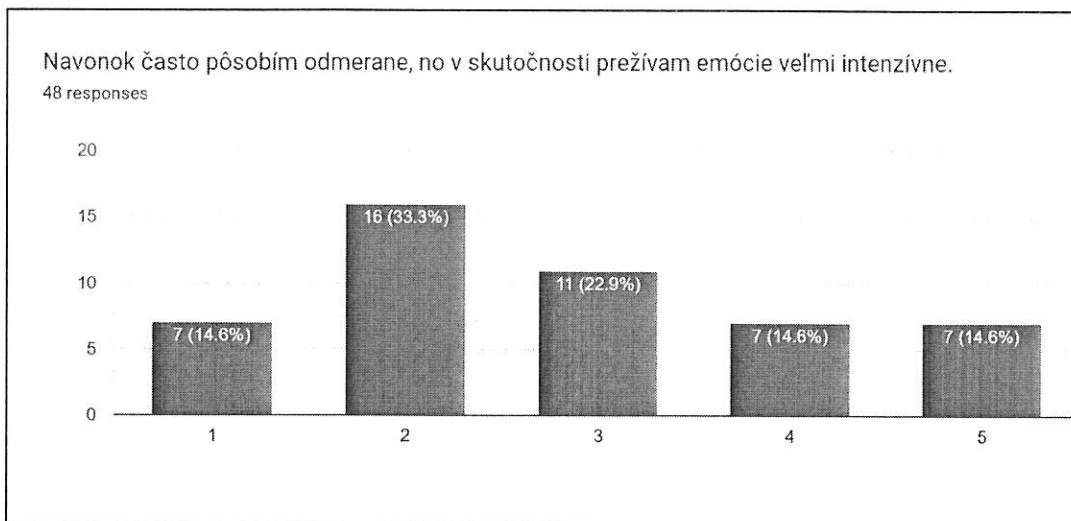
Graf 13: Považovanie upírov za atraktívnych

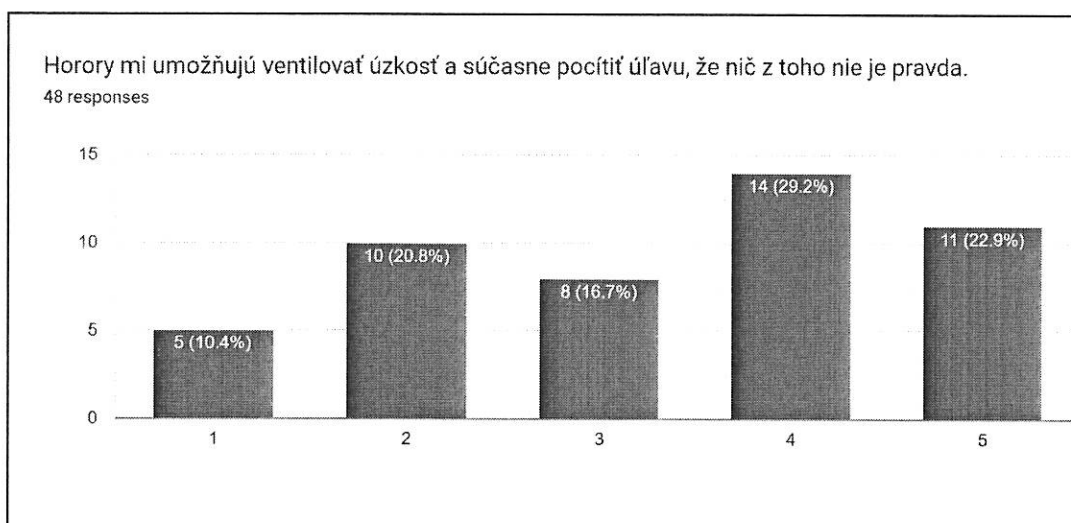
Graf 14: Extrovertnosť respondentov

Graf 15: Považovanie respondentov samých seba za spoločnosťou nepochopených, osamelých

Graf 16: Pôsobenie respondentov ako „odmeraných“

Graf 17: Horor ako možnosť ventilovania sa